



İmtiyaz Sahibi
Azmi ÖNAKIN

1-7-1938
SAYI: 15

Yazı İşleri Direktörü
Mustafa DÜMER

AYLIK

MANİSA

HALKEVİ

DERGİSİ



SICAK YAZ GÜNLERİNDE MANİSALILAR BU ÜZÜMLERLE HARARETLERİNİ YATIŞTIRIRLAR

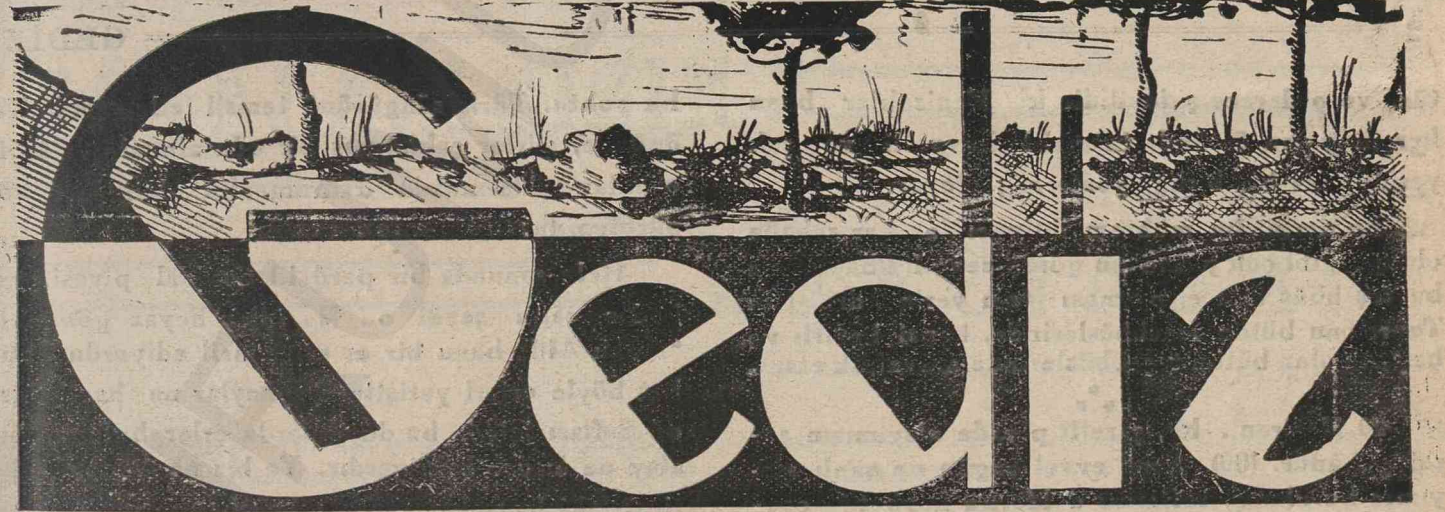
DERELİ BASIMEVİ - MANİSA

VEDAT
MANİSA

Değeri 10

İÇİNDEKİLER

- 1 — Manisanın büyük lise derdi M. DÜMER
- 2 — Babalarımızın eserleri arasında "
- 3 — Şehir İnşası Ne Demektir? Mimar: A. BÖRÜ
- 4 — Tarhala Obası Tanıyalım! Avni ALTINER
- 5 — Keziban N. İlhan BERK
- 6 — Ali Bey Camii İbrahim GÖKÇEN
- 7 — Şiir N. Nafiz EDGÜER
- 8 — Manisa Tarihi Üzerinde Araştırmalar GEDİZ



Manisanın Büyük Lise Derdi . .

ŞEREFLİ PİYADE ALAYIMIZIN

ŞEREF GÜNÜ . .

YAZAN: M. DÜMER

Manisanın başında bir talih yıldızı gibi duran ilbayımız B. Lütü Kırdar, bugünlerde devlet baş şehrinde, Ankarada Manisa için çalışıyor. Bu mesai arasında umrana, kültüre ait birçok teşebbüslerle beraber bir de Manisanın en büyük ihtiyacı olan bir liseye kavuşması de di de vardır. Buna dert diyoruz, çünkü bu iş bütün Manisayı içinden saran bir dilek halini almıştır. Evvelce bu sütunlarda yine böyle bir yazımızda bu mevzuu kalemimize dolamış, yana yakıla, sayın Kültür Bakanlığımıza içimizi açmış idik.

Nasıl tasalanmalıymış, ki dört yüz ellibin nüfuslu cömert, terakkiye teşne koca bir il bütün kazalarıyla birlikte bu dert içinde yanıp kıvrınmaktadır.

Bugün Manisa ilinle, biri merkezde iki tane de Akhisarda ve Turgutluda olmak üzere üç orta okul faaliyette olduğu gibi Salihlide ve Alaşehirde de birer orta okul açılmak üzeredir. Şimdi bu orta okullarda okuyan talebenin adedi tam 1400 dür.

Yurdun kültür ihtiyacını metodlu programlarla genişletip karşılayan Kültür Bakanlığı; kültüre, asrın ihtiyaçlarıyla mütenasip yüksek kültüre sasmış, gözlerini hakikî bir ihtiyaç içinde devlete dikmiş olan bu kabiliyetli bölgeyi liseye kavuşturmakla, onu liseli, bahtiyar iller zümresine katacaktır.

Ulus başyazmanı Falih Rifkî Atay, kıvrak kalemine ipek gibi doladığı tathuslubile, memleket ihtiyaçlarını içten kavrayan yazılarının birinde ve (Yedi Gün) de şöyle yazıyordu:

"Köyde ilk terbiye,

"Şehirde lise!

"Her yerde bu ikisinin kusurunu görmüyor muyuz?. İdare olunan muazzam yığın, her adımda, birincisinin, ve idare eden zümre, her fırsatta ikincisinin noksanını hissediyor.."

Bu noksan, Türkiyede üzümün üçte iki rekoltmesini yapan, y.lda on iki milyon kilo tütün yetiştiren, binbir çeşit mahsullerle eşleri arasında en verimli olan Manisa da o kadar büyük-

tür. ve o derece şiddetlidir ki Manisalılar bunu her ihtiyacın üstünde tutmakla kuvvetli ve çok yerinde bir his birliği göstermiş oluyor.

Bu derin, bu mübrem ihtiyacı da her sahada olduğu gibi çok yakından gören sevgili İlbayımızın bu teşebbüs için çırpınması tam yerindedir. Ulu Tanrı onu bütün teşebbüslerinde, hepsi hayırlı ve başarılı olan bütün teşebbüslerinde muvaffak etsin.

20 Haziran.. bu, şerefli piyade alayımızın şeref günüdür. (60) Sene evvel bugün de şanlı alayımız kurulmuş, saflarını dolduran heybetli cen-gâverlerle hamaset tarihinde bugün yer almıştır. Onun kahramanlık menkıbelerini çelik saflar önünde albay Şükrü Sille çok inandırıcı, metin bir üslûble hepimizin önüne saydı, döktü. Bu şerefli destan hepimizin göğsünü kabarttı, hepimizin gözünü yaşarttı. Güneş bile, sanki o anda biz rahat rahat, tatlı tatlı dinleyelim diye bulut arkasına çekilmiş, tatlı bir rüzgâr bütün nasiyeleri serin serin okşamakta idi.

Alayın geçit resmi, yeşil bayırlar sırtlarında muhteşem ve muntazam idi. Ben alay önünde dalgalanan şerefli, saçakları som sırma, ayyıldızla alsancağın süzûle süzûle geçişine gözlerimi ve gönlümü kaptırmış, zihnimden Fikretin kırk sene evvel yazdığı şu güzel şiiri geçiriyordum:

Mekkâre önde bir müteharrik cebel gibi
Geçmekte zivekarı tarp mevkibi zafer
Sancak o rengi al ile fecri ezel gibi
Farkı mehabetin de, saçar mevce mevce fer!

Alay belliki bütün cevherlerini döküyor..

Şimdi subaylar, albaydan, asteğmene kadar bütün subaylar, sahneyi ciddi bir vakar içinde, ağzına kadar doldurmuşlar.

Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen alsancak!

Diye yekpare bir duygu ile, hep birlikte göğüs şişirerek, hep beraber seslerini ortalığa aksettirerek İstiklâl marşını söylüyorlardı..

Gençliğimizin hüsrarla geçen kaybolmuş günlerine yandık ve içten ağladık. Ve gözlerimiz şafaklarla dolu bir istikbali vadeden renkli ufuklara takıldı kaldı.

O gün erler, genç subaylar ne yaptılarsa güzel yaptılar, ustaca yaptılar. Her hareketlerinde bir incelik vardı. Saz ve caz şen ve şakrak tevennümmler arasında kulaklarımızı ve gönüllerimizi okşadı. Amatör saz takımı iftiharla bu şerefli güne iştirak etmişti. Hiçbir şeyde ufak bir sakat-

lık yoktu. Türk süngüsünü temsil eden senbolün önünde, şiirler şahlanmış bir eda almışlardı. Milli oyunlar ruhlarımızda kahramanlık dalgaları köpürtüyordu.

Hele sonunda bir perdelik istiklâl piyesi, ne kadar canlı şeydi o.. Ne idi o beyaz gömlekli "Adalı Ali", bunu bir er mi temsil ediyordu. Fakat böyle erleri yetiştiren subaylar ne harikalar. Safları içinde bu duygularda erler bulunan bu alay ne kadar bahtiyardır. Ya biz ne kadar bahtiyarız ki bu şehametli alayları bağrımıza basarak onunla birlikte yaşıyoruz.

Sanmayın bu satırlarla şiir yapıyorum. Kalbimden taşan bu dalgalar, doğrudan doğruya bir memleketin gönül ifadesidir.

Asıl hayret edilecek noktaya gelelim:

Biz çok iyi biliyoruz ki bu subaylar, bu erler sabah karanlığında talime başlarlar. Ve akşamın istirahatına çağırın koynuna atıldıkları zaman henüz ödevleri bitmemiştir. Kimdir bu san'atkârlar ki, kimdir bu vatan yavruları ki tabiatın bütün zorluklari cenkleşerek sabahtan yine sabaha kadar çalıştıktan sonra muvaffakiyetin şahikalarına tırmanmışlardır. Darülbedayi san'atkârlar kadar roll rinde muvaffak olan bu yavrular, hatta prova yapmak için boş bir dakikayı nasıl bulabilmişlerdir? Bunu Türk zekâsı bezenmemiş başka bir milletin ferdleri yapabilir mi? Asıl takdir edilecek bu noktadır.

Akşam üstü dudaklarımızda tatlı ve mağrur bir tebessümle dağılıyorduk. Yüklü ve şen bir günü tarihin esrarlı koynuna bırakıp dağılıyorduk. Manisa dağının ovaya hâkim ufuklara doğru yükselen bu yerdin yeşil Manisa ovası, kiâbilir ne kadar lâtif ve tatlı bir uykuya hazırlanıyordu.. Göz alabildiğine uzanan engin ovanın her noktasında top top yeşil ağaçlar ve zümrüt bağ kütükleri, arada ovayı koklaya koklaya öpüp saran ve kıvrıla kıvrıla billûr gibi akan güzel "Gediz", sakin ve mes'ut bir hayatın ayrı ayrı tınlamaları gibi gözlerimize enfes tablolar serpiyorlardı.

Cumhuriyet güneşinin refahlı feyizleri altında mes'ut Türkiye, bahtiyar Türk ulusu.. Siz ikinizde biribirinizsiniz..

M. DÜMER

BABALARIMIZIN

ESERLERİ

ARASINDA..

Saruhan denilen, yurdun şu güzel, şu yeşilparçasında, tabiatın feyizleriyle muvazi olarak kaf ile kaf ile mütesavvifler, âlimler, şairler ve tarihçiler yetişmiş, ders rahlelerinde feyiz ve nur saçmışlar, bülbüller gibi şakımışlar, tarihleri dile getirmişler. Yaşadıkları zamanlarda Manisa ilini ve bu şirin diyarı bir feyiz ve irfan kaynağı haline getirmişler. Bu bizim cedlerimiz kimlerdir? Eserleri nelerdir? Neler anlamışlar, neler anlatmışlar, ne şiirler, tarih ne gibi izler bırakmışlar. Buna biz evlâtları elbette merak ederiz, hem çok merak ederiz. Bu güzel muhitleri şenlendirmiş olan bilginleri yaşatmak, kendimiz için de ilerde yaşamak hakkını kazanmak demektir. Onların eserleri kıymetli hazinelerdir.

Onlar türlü mahrumiyetler içinde, çeşit çeşit yoksulluklar ortasında, kendi muhitlerinin, zamanlarının varlığına göre birçok hatıralar bırakmışlar, birçok eserler yapmışlar.

Düşünmeli o vakit ilmi tahsil için arapça öğrenmek, farsça öğrenmek, medreselerin eşiklerini aşındırmak, uzun zamanlar israf etmek vardı. Bir

yazıyı doğru dürüst okumak için bile yıllarca göz nuru dökülürdü.

Atatürk neslinin, üç aylık, altı aylık bir mesai sonunda bülbüller gibi şakıyan, nasara, yensuru kaidelerinden azade, doğrudan doğruya kendini ilmin, feyzin çiçekli kucağına bırakan mesud, bahtiyar evlâtları hem bir okuyup on şüretmeli, hem de babalarının, bu ciddi mesailerini takdirle alkışlamalıdır.

Bize bu yolu gösteren, hatırlatan Terbiyecî arkadaşımız B. Mustafa Rahmiye teşekkür ederek onun nurlu izleri üzerinde yürüdük ve o inceleme sahasını genişlettik. Bu satırlar onun delâletile, Bursalı Tahirin kıymetli kitaplarından çıkarılmış, görgü sahası genişletilmiş ve GEDİZ'in vefalı koynuna bırakılmıştır. Geçenlerin eserlerini takdir edenler, kendileri için de gelecek bir takdir sahası hazırlamış olur.

M. D.

MÜTESAVVİFLER

İBNİ İSA SARUHANİ

Kendisi Akhisarlıdır. Nuriye, eserlernini en, büyüğü sayılır. Rumzu dîlküşa namında bir eseri olduğu gibi Cefr ahkâmından ve tasavvuftan bahseden Rumuzülkünuz, Tabiatname, Ferahname, Kıyafetname, Fusulü seb'a, Fusulü aşere, manzum Esmâi hüsnâ, Kavaidütteshir, Ebvabı sitte, Künzülesrardır. Babasının 153 menkıbesinihavi menakibi Şeyh Meodeddini İsa adlı bir de eserivardır ki, Bursalı Tahir bu eseri Akhisarda okuduğunu söylemektedir.

967 Tarihinde vefat etmiştir.

Yukarıda sayılı eserleri arasındaki Şerhi Esmâi hüsnâ manzumesinden bir parça:

Zehi kader ki vurdu kafe çün nun
Felâhat dürrütün beyza minennun
Bu yâni zahir oldu ruhu âzam
Zehi ruh kim kamudan oldu ekrem
Bu zillün zillüldir ervahü eesad
Çu saye sayesidir ümmü evlâd.
O şemsin zervesidir arzû eflâk
O bahrin katresidir fersû emlâk

İbni İsa tarikatının silsilesi Hacı Bayramı Veliye dayanmaktadır.

AHMET RUMİ AKHİSARİ

Halvetiye Şehlerinden âlim bir zattır. 1041 Hicri tarihinde hayata gözünü yummuştur. Akhisarda Uzuntaş mezarlığında gömülmüştür..

Eserleri : Mecalisül'ebrar ve mesalikül-ahyar yüz hâdis şerhini ve tafsilini havidir.

Rübaiye, Riyaiye, taklid, Duhanıye, Dekayikülhakayik, Tecvid ve Dürrülyetim şerhi..

EROĞLU NURİ

Yigitbaşı halifelerindendir. Ve Elmalılıdır. Kula ile Eşme arasında kendi namına izafe edilen (Eroğlu) Köyünde doğmuştur. Divanile Miratülaşkın adlı Türkçe bir eserini, Osmanlı müelliflerini yazan Bursalı Tahir Kulada gördüğünü söylemektedir. (Mirat) adlı eserinin bir nüshası da Muradiye kütüphanesinde.

Şu parça Eroğlunundur:

Nida ettim gelsin aşık olanlar
Hakka gidenlerin yoludur tevhid
Aşkın dersin bundan aldı alanlar
İlmi ledün dildir tevhid.
Gerektir bu yolda bir kâmil üsta
Kefil oldu size vuslat-ü dostu
Yapışalım kudret elidir tevhid ,

KASABALI HAMZA BABA

Bu zatı İkinci Murad çok sevardi. Eserleri Makamatı evliya, Kitabül'ahvaldir.

Mezarı Turgutluya bir saat mesafede, Birinci Murad tarafından yaptırılan türbedir.

FERDİ ABDULLAH (Efendi)

Turgutlu kasabasındandır. İstanbulda tahsilini bitirdikten sonra Kasabada müftülük yapmıştır. Fatih civarında (Emirbuhari) dergâhı şeyhliğine tayin olunmuştu. Bu vazifede iken 1274 tarihinde vefat etmiş ve Emir buharî dergâhına gömülmüştür.

Kasabada hayır sahiplerinden (Hâseyinağa) kütüphanesine yazdığı manzum tarih kütüphanesi kapısında.

1259 da kendi yazısıyla yazdığı bir mecmuada (Salâtı meşişe) şerhi ile İmamı Suyutî'nin (Ayatı mensuha) risalesini nazmen tercüme ve şerh etmiştir. Bu eserin başlangıcından bir parça :

Mektebi miftahi bismillâh ile
Fetholur her müşkilât allah ile
Hamden lillâh ziynet efzayî kelâm
Revzai pâke salât ile selâm.

KUDDUSİ ABDULLAH (Efendi)

Şeh Abdülehad Nuri halifelerinden ve Manisalıdır. Beyzavî taallûkatı tefsiri, şahidi manzumesi şerhi namında eserleri vardır. 1080 hicri tarihinde Manisada vefat etmiştir.

AHMET BİN MEHMET (Efendi)

Manisalı olup Fadıl bir zattır. Kıraat ilminden meşhur (Şatibiye) kasidesini Türkçe ve ilmi kelâmdan (Nun) kasidesini arapça ve fıkıhtan (Fıkıh Ekber) i gene arapça şerhetmiştir. Bu son eseri 989 da yazmış ve on bir sene sonra (1000) tarihlerinde vefat etmiştir.

Halveti Kemal : Kulalıdır. Yunusemre tarzında eseri vardır.

Ümmî Kemal : Manisada bu zat namına bir kabir ziyaret edilmekte imiş. Bununla beraber 88 tarihinde Karamanda öldüğü rivayeti de vardır. Yunusemre tarzında yazılar yazmıştır.

Mehmed Can : Manisalı olup, sonraları İstanbul'a gitmiş ve 1068 de ölmüştür. Eserleri, Lebûlusul, Metelibüssülûktür. Ve bu son eseri Üçüncü Murad dergâhına verilmiştir.

Yunus Emre : (Büyük Yunus Emre değil) Kulanın Emre köyünde gömülür.

Yigitbaşı Ahmed Şemseddin : Gölmaralıdır. Manisada irşadlarda bulunmuş ve 910 da ölmüştür. Eserleri basılmamış olmak üzere :

Risaleütttevhid
Revzatüvasılın
Mukaddimetül salihâ
Keşfül'esrar
Amalüttalibin
Camiül'esrar
Bahreynül'aşk
Ahvalül'ebrar velmukarribin. (Arkası var)

Şehir İnşası

Ne Demektir ?

Yazan :
M İ M A R
AZİZ BÖRÜ

Reisicumhur Atatürkün kuvvetli idaresi altında Türkiye devleti plânı iktisadî, Türk iktisat sahasına ithal etmeyle şehir imarına da yeni vazifeler vermiş oluyor. Devlet şehir mütehassıslarına yalnız yepyeni şehir inşası vazifesini vermiyor. (Ankara gibi) Aynı zamanda tarih ve san'at zenginlikleriyle en yüksek san'at derecesine çıkarılmış, çok eski şehirleri de yeni Türk ruh ve ülküsüne uyacak bir tarzda yeni bir hayalet ve iktisadî şekil vermek üzere değiştirerek imar etmek gibi fevkalâde zor ve mes'uliyet dolu bir vazifede vermiş oluyor. (İstanbul gibi) Türk devletinin bu şehri imarı vazifesine sathî bir göz atacak olursak onun aslında (hayatî, iktisadî imar ve kalkınmadan) başka bir şey olmadığını görürüz.

Şimdi evvelâ, (Şehir inşası, şehir imarı) mefhumunun tarifi üzerinde duralım. Türkiye devletinin İstanbul'da veya Ankarada, Ereğli kömür havzasında veya Karabük çelik fabrikalarında şehir mütehassıslarına verdiği yeni vazifeler münasebetile meslekten olmıyan herkes şunu bilmelidir ki şehir imarı ve inşası aslında hayat yaratmak ve iktisat vücude getirmekten başka bir şey değildir. Ve şehir mütehassısının esas vazifelerinden biri de, yeni Türk hayat ve iktisadına en uygun ve yalnız ona mahsus olan kıyafeti vermektir.

Garbî Avrupa şehirlerinin arta kalan kıyafetlerini yeni ülkemize sokmak ve bu 19 uncu asır şehirlerinin bütün hata ve günahlarını bir defa da ülkemizde yaşatmakla Türkiyenin ne devletine ve ne de milletine hizmet edilmiş olur.

Garbî Avrupa şehirlerinde bu müstamel

kıyafetlerinin bugün hemen tradisyon haline geçen ihracat siyasetine karşı müteyakkız ve itimatsız davranmakta her cihetten hakkımız vardır. Çünkü biz bugün bile - inkâr edilmeyen fakirliyi ihtiyarlamış büyük şehirlerin bu eski kıyafetlerini yeni yurduna ithal etmek lüksünü kaldıramaz. Bunun için Türk gençliği Avrupa şehir imar ve inşasında şekil ve teknik nümunesi olan neyi alabileceğini ve şehri imar ve inşasında yanlış bir tekâmül olmak itibarile neyi red edebileceğini bilmek mecburiyetindedir.

Menkul eski ile oluş halinde bulunan yeni arasındaki bu tarifi bilhassa şehir imar ve inşasında tebarüz ettirmek kolay değildir. Çünkü onda eski ile yeni birbirine çok karışmış oldukları gibi eskinin hatalarını bizzat kendi hayat ve iktisadında henüz yaşamamış bir millet her şeyde gözünün eski tarafından alınmasına çok mütemayildir. Nitekim ne mesken ve ne de iktisat bakımından elverişli olmıyan büyük şehirler bütün bir asır imtidadınca Avrupanın gözünü kamaştırmıştır. Dünyanın her tarafında Avrepadan ihraç edilmiş olan bu şehir hastalıklarını tetkik eden bir şehir mütehassısı için Türkiye gibi bu hastalıklarla henüz pek az bulaşmış bir memleketin, aynı suretle dünyanın bu tenkitsiz taklitlerine kapılarak Avrupanın büyük şehirlerinin bu müstamel elbiselerini (modanın son çığılığı) diye satın alınmasını düşünmek kadar korkunç bir şey tasavvur edilemez.

Bu itibarla biz Türk gençliği, Avrupa şehir imar ve inşasında, Türkiye için taklit

edilmiye lâyık olan onun işgal edici san'at ve mahareti karşısında (teşekkür ederim, bize yaramaz) diye red etmesi lâzım gelen şeyler arasında bir tefrik yapılabilmesi için kendine karşı büyük bir itimat duyacak kadar şuurlu olmasını ve derin bir anlayış ile yüksek bir tenkit ve tefrik kabiliyetine sahip olmasını temin edecek şekilde terbiye edilmesi lâzımdır.

Biraz evvel şehir imar ve inşasının hayat ve iktisadî yaratmak ve kurmak demek olduğunu söylemiştim. Size her şeyden önce bu tarifi şehir, sanatkârane bir şekil vermiye dair hiçbir kelime ihtiva etmediğini görmüşsünüzdür. Fakat size insan tarihinin hiçbir devrinde ideal şekillerin, benim hayat ve iktisat yapmak, yaratmak diye tavsif ettiğim idealden ayıran şehirler mevcut olmadığını söylersem, benim gibi meslekten bir mimara belki güceneceksiniz! Bu sanatkârane diye tesmiye edilen şehir inşası yalnız 19 uncu asrın icadıdır. Bu nevi şehir imarı, oluş halinde bulunan ve sonraları şekilsizlik bakımından bir karikatür derecesine çıkarılan büyük şehirlerin bu kültürlülüğünü hiç olmazsa harice karşı saklayabilmek için utançından sanatkârane cephelerle örtmeğe, kapamağa çalışmıştır.

Avrupa tarihinin en mühim dönüm noktası olan 1789 Fransız inkılabının görünmeyeceği bir dünya tarihi yazılamaz. Fransız inkılabı ile daha muayyen bir kültür çerçevesine bağlı bulunan hayat ve iktisat kuvvetlerinin son devresinde olmuş oluyor. İnsani hürriyet ile insanî bağların arasındaki ebedî tahavvül karşısında Avrupa insanı, bir hükümdar ailesine veya bir locaya, yahut başka bir hayat ve iktisat sistemine karşı and içmek suretile bağlanmış olduğu büyük bağlardan tekrar kurtulmak istiyordu. İşte bundan sonra hayat ve kuvvetlerin serbest olarak işlemesi düsturları parola oluyorlardı.

19 uncu asırda Avrupanın nüfusu 175 milyondan takriben 500 milyona çıkıyor; bu

inkışaf, kuvvetlerinin serbestçe işlemesi parolası meydana geliyor.

İşte bundan sonra serbestisini kazanan çalışma kuvvetleriyle yine aynı suretle bağları çözülen tabiat kuvvetleriyle makine kuvveti şekli birleşiyor ve yine tekrar ikisi kendileri tarafından kurtarılan sermaye kuvvetleriyle beşerin o vakte kadar görmediği muhteşem enerji mislini teşkil ediyor. İnsanın bu muhteşem enerji görmesi sayesinde ayı gökden indirebileceğine inanacağı geliyordu. Hoş, inanmıyor da değildi - bununla beraber bir makineden en - sert yumruğu ile bütün dünya iktisadını yumrukluyor ve insanları bolluk içerisinde açlıkla ve daha başka iktisadî tezatlarla cezalandırıyor. Nihayet dünya buhranını doğuran bu iktisadî tezatlar insanlığın tekrar eski bağlara ve plânlı yaşama ve şlemiyeye avdetine sebep oluyordu.

Büyük şehirlerin imar ve inşasında çok yanlış inkışafı anlatabilmek için Berlin gibi büyük bir şehrin inkışafına dair bir kaç rakam alıyorum:

1700 senesinde Berlin şehrinin nüfusu takriben 55 bin kişi idi. 1800 senesinde, yani yüz sene sonra 170 bin kişiye baliğ olmuştu. Ve 1900 senelerinde ise 1864000 bin kişi olmuştur. İşte o devirdeki anî hamleler bunu intaç ediyor. Halbuki 1900 den sonra yani 38 sene sonra Berlinin nüfusu 4300000 kişi olmuş oluyor.

Şehri kurmak, görüldüğü gibi kolay değildir. Bugün 50 bin nüfuslu yeni bir şehir ancak 600 milyon liraya kurulabilir. Ve unutmamalıdır ki yalnız bir o şehri değil, onun hem civarı olan kaza, nahiye ve köyleri de beraber plânlaştırmak ve onları da yenileştirmek lâzımdır.

Burada sözüme son verirken, bu akşam şehir imarı ve kurması için gayenin neden ibaret olmasını anlattım. Bir dahaki sözümde şehrin kurulmasında yerin, mevkiin ve hava şartlarının nelerden ibaret olmasını anlatacağı.

Mimar : AZİZ BÖRÜ

TARHALA OBASINI TANIYALIM

II

Yazan : Avni ALTINER

A radan günler, haftalar, aylar geçmiş Ali bey büyümüştü. Fakat günler geçtikçe zayıflıyor, bir türlü toplanamıyordu. Bundan çok üzülen Emine, sadıci Fadime Mollaya gelmiş konuşuyorlardı.

— Sadıcım üzülme çocuk kısmı böyle dir, hasta ola ola böyü, hem şimdiden hastalığa alışması da eyidir..

— Hiç hastalığa karşı alışmak olur mu? Doğrusu çok üzülüyorum, anam sürter (anlatır) durur. Benim de bir efem olacamış böyle bir yaşında ölüvermiş...

— Bırak enki lafı Emine ben birşeyler oluyom bazan midem kabarıyo.

— Sakın aş yermeyesin; ekşi tatlı istiyor mu canın..

— İsteyo n ya..

— Öyleyse kaynanana müjdelersin gebesin...

— Ben de öyle sanıyo n sen bana neler yapacamı, yapmacamı deyiver...

— Ölü yıkanan suyun üstünden sakın geçme!..

— Geçersem ne olur?

— Doğacak çocuk çok ağlayıcı yaygaracı olur. Senin anlayacağın Cingen huylu olmuştur, bir de sakın gördüğün yemekten her şeyden yimelisin, vermezlerse istemelisin yoksa canın çekivir de o saatta beyenirsen bebek düşer.

Aklında o'sun nar, dut, balık da sakın yime ha...

— Acap bunları yisem ne olur ki?...

— Nar, dut yirsen çocuk lekeli olur. Balık yirsen gözleri tepesinden olur derler. Çok, çok ayva ye ki çocuk güzel olsun..

— Karadut ve karabiber de yir de bir yerini ellersen orada ben olurmuş diyorlar.

— Onu bilmem eğerkilim gebe bir kadın bir şey çalar da ellerini yummadan bedene sürerse çocuğun orasında tıpkı ölke çıkarmış, biri Cüney (birisi) yapağı çalmış vücudunda çocuğun koca koca beyaz lekeler olmuş.. Bir Cingen (Çingene) kızının gerdânda bir koca ben görmüşüm anama sordumdu yavrum anası gebe iken kiraz çalmıştır ve orasını ellemişti, demişti.

— Yavrum sen onları bırak bunlar pek çok başka bir gün de onları sürteriz. Su Ali beye ne yapam ki...

— Çocuk iki ayı geçerde zayıflarsa gözleri çapaklanırsa gelincik aygıdı yaparlarmış sen de yapiver..

— onu nasıl yapıyorlardı unuttum..

— Ben abamın çocuğuna yaparlarken yardım ettimdi, ilkin karanfil, nişadır, Hindistan cevizi, darçın, zencefil, anber kabuğu, çivit, yedi kardeş kanı. İşte bunları ayrı ayrı bir havanda dövüp sonra birer birer bal ile karıştırırlar ve ocakta ısıtırlar bir bezin üstüne vayıdktan sonra va alına ve karnı-

nın üstüne veyahut da bütün vücudüne ılık ılık sararlar.. Bu halde çocuk 24 saat kalır bunları çıkardıktan sonra da çocuk bir hafta, on beş gün yıkanmadan durursa buna.. (Poyama) diyenler de vardır..

— Ben bunun faydası olacağına pek inanamıyacağım, hem çocuk o pislikle yıkanmadan on beş gün nasıl durur..

— Sen hele dur bakım bizim komşu Molla anaya ünleyem de hem okuyup üflesin kurşun da döksün belki nazar çumüşter, hem de o bu gibi şeyleri daha iyi bilir.

Hemen kalktı evin hayatına çıktı:

— Molla ana, molla ana, molla ana.. Ho...

Sokaktan geçen çocuğa..

— Olan Osman Mo'la anana ünleyiver.

Buna hacet kalmadan cevap geldi..

— Ne isteyon Fatma molla..

— Azıcık bize ge'iver Alibeyi okucan..

— Hincik (şimdi) variyom..

Beş dakika sonra Molla ana yeni bir iş bulmuş bir adam sevincile geldi ve odadan girerken:

— Hem de bilem Emineyi s'ze girerken gördüm de aklıma geldi, bu çocuk çok koley (zayıf) olmuş şuna söyleyem diyordum.. İşte imzamı şerifi de, kurşunu da getirdim, diyerek faaliyele geçti. Hiçbir söz söylemelerine imkân bırakmadan okudu üfledi, kurşun döktü ve üstelik elbisesinden de bir paçavra kopararak tutsüledi... Çocuğun başı üzerinde bunu üç defa tekrar ettikten sonra ev sahibi tarafından eline tutuşturulan kahveyi içmeğe koyuldu..

Emine molla da uçkuruna bağlayarak çoktandır sakladığı çil kurşunları çıkarıp vermek mecburiyetinde kaldı fakat kalben bu-

nu yaptığına sevinliyordu..

— Allah razı olsun molla ana..

— Meraklanma kızımız, bir şeyciği kalmaz. Geçende Kara Ahmedin çocuğu boğmaca öksürüğüne tutulmuş dediler, vardım bir okudum, üfledim, üstelik bir de bir ceviz ağacı kütüğündeki çatıktan geçirttim bir şeyi kalmadı. İki günde iyi oldu.. Hele mezarlıkta yeni bir kabrin üstüne dikilen zeyvandan dediğimiz selvelerden (selvilerden) çapıt alıp ta çocuğun boynuna bağlasalardı öksürük geçer ve bir daha kolay kolay yalanmazdı.

— Molla ana ninem, canına kıyıp kendini asan bir adamın astığı ağaçtan bir çomak alıp ta çocuğun boynuna takmak da öksürük geçer diyor..

— Yavuz söyleyon kızım emme can tatlı.. O eskiden imiş bir şeye arlanınca kendini asıvermek, şimdi böyle ağaç nerde bulunur hem elâlem ölürken de ne rahat ölüm arıyor kendini bir kurşunla yere seriyor..

Ben Ali beye neler yapmadım ki Temen dedeye götürüp çimende yuvarladım, mum yakıtım, çapıt bağladım olmadı. Yerin yedi dane Mehmed adlı ön kapısından gizlice birer birer, bıçakla yonga kesip bunları yakıp çocuğu dumanile tutsülemek ey lâzım emme bu Melledeydi. Mehmed yok bütün köyü do-laşmak ister..

— Kadın kızım daha kolayı var. Üç yolun çatınına bir pekmez tiyfanına Ali beyi yatır altına iki odun sokup yakmazsın ha.. Gelen geçen ne yapıyorsun der sorarlarsa donbay (manda) pişiriyoz derler.. Çocuk bu günden sonra donbay gibi olurmuş, şişmanlarmış diyorlar, bir kere yap bakalım.. Di-yerek ayağa kalktı ve:

— Benim işlerim çok sen hiç meraklanma iyi olur çocuk büyütme kolay mı? Hadin Allaha ısmarladık anana birçok selâm ben de varayım da öğle namazını kılayım..

Artık bugün bütün konuşma hastalık üzerine dönüyordu ve birbirine köyde hasta olanları anlatıyorlardı.

Ayşe dudunun kızının yüzünde çıkan yaraların geçmesi için deniz geçen ve İstanbul'a geçen ay gidip gelen Hacı Eminin Cumartesi günü gidip yaraya tükürüp çakmak çakması için bugün sabahleyin yalvardıklarını ve bağdan ot kesip sütünü sürdüklerini anlatmasına mukabil, Emine molla da ona yeni bir havadis alarak kaynanasının elindeki siyilleri geçirmek için cumartesi günü bağdaki koca iğdenin dalını yedi defa burdugunu, dün de mezarlığa gidip sahibi meçhul bir kırın üstünde kuyruk altında şişkinlikten yürüyemiyen sarı tavuğun bu hastalığı fırsat sayarak tavuğu mezarın üstüne yatırıp yarasına dikenle batırarak sonra budunu siyillere sürdüğünü anlattı.. Fatma molla dayanamadı:

— Kız bunu incelemelerde yapmazlar mı ki?..

— İncilme hastalığına benim duydudum inci sürerek tükürürlermiş..

Diken dedim hatırıma geldi. Kuduz hastalığına karşı ısırılan veya kudnran insanın gilin altını çaltı ile yırtıp tuz basarlarmış duydun mu?

— Bunu biliyom ben parpılama diyorlar hani... bunu da herkes yapamazmış, Avdan köyünde biricezi bunu iyi beceriyormuş..

— Sane tuzla da ilâç yapıyorlar. Geçen-

lerde bizim gönşu (komşu) Hatice kadın di-yordu: Tuzu ocakta bir tavada kavurup bir tas içindeki suya atmak ta çok iyi imiş.. Böylece ucunada, göbek ve ayak üstünde bu kavrulmuş tuzu suya atma üç defa tekrarlandıktan sonra.. üç yolun çatığına bu tuzla suyu dökerler ve azıcık bırakarak bunu hastaya yalatırlar ve hastanın ayağının altına sürerler ki buna nazar çatlatma derler. Nazar (çövmüş) diye Ali beye yaptım hiç faydasını görmedik..

Minareden müezzinin sesi gelmeğe başlayınca, Emine birden telâşlandı..

— Kızan ikindi oldu, keynanam neredyse bağlardan gelir daha abşama aş hazırlayacam, diyerek ayağa kalktı yollandı.. Ve:

— Fatma kız yarın gel de konuşalım..

— Hadi güle güle çocuğa kayırma ben gine yeni birşey öğrenirsem gelirim yaparız. Anana, kardeşine soranlara çok çok selâm..

[Arkası var]



KEZİBAN

VII

BÜTÜN BU NİMETLERİ GÖZLERİNİZ GÖRÜR; KULAKLARINIZ
DUYAR, VE AĞZINIZ TATARKEN HANGİSİNİ İNKÂRA
CÜR'ET EDERSİNİZ..

(Kuran — Âyet : VIII)

Yazan : N. İLHAN BERK

Eşya, bize her bakışımızda bir başka türlü görünecektir. Fakat her bakışımızda muhakkak geçmişin hatırasıyla onu tanıyacağız. Onun için degilmidi ki, biz mazimiz içinde bağzen var görünüyoruz. Daha önce sana, yazmak evvelce gördüklerimizden bahsetmekten başka bir şey değildir, demiştim. İşte biz bunun için mazinin yükünden kurtulamıyor degilmiyiz. Ah, Fakat; Mazinin en hafif bir yükü dahi seni dedirgin etmesin. Unutmak istediğim tek şey odur. Hiç bir şeyin bende onun kadar bir ağırlık yaptığını henüz şahit olmuş degilim. Mazinin bütün zencirlerini kopar, Keziban; yahınız onlar geride bırakılması icap eden şeylerdir. Biz hiç bir şeyi aynen görmeyoruz; ikinci görüşümüz muhakkak ki, farklıdır. Hiç olmazsa ikincisine nazaran birincisi eskimiştir. Bunu olsun kabul edelim.. Bu değişen âlem içinde eşyanın sükûnunu gördükçe hayret etmemek imkânı olmuyor. Bir maddeler âlemî düşünüyorum, Keziban; daima değişen ve değiştikçe bambaşka bir hal alan, bir maddeler âlemi..

Mazimiz bize en çok hâkim olan kuvvettir.

Bütün kuvvetle hağlandıklarını kopar!

Bu kızıl dudak beni bekliyor; Bu çeşmede aslâ doymayacağım sular buluyorum; Bu bir yığın harebe hiç bir zaman beklemediğim mazi..

(Ve Saadet Sifirleri)

Bir kum saatinin gürültüsü, —

Ve zamanı içen « kaybolan saadet », —
Mesafelerin silindiği dünya.

Bir geminin düşündüğüm limana kalkışı..
Hayal beldelerinde kalan çocukluk..

Eski elbiseler; kırmızı püsküllü pabuçların

Ve çırılçıplak, meçhul aşklar bekleyen odalıklar

Intizar... Öpüşten şellâler düşünmek...

Mermer havuzlarda mehtabı kovalayan şehzadeler... İşktan bir gölgelik içinde cariyelerin beyaz kar rengi omuz başlarının su dan bir oluk gibi parlayışları...

Uykusu titiz sultanların birden boğulma buhranları...

Ve saadet için yanan dudaklar.
Yalnız ölümünden duyulan korku ve intizar

Ruhun aynalarda görünmek ihtiyacı...
Aynalarda kaybedilen saadet!

Kervanlarla, kalkan hatıralar; yaz sa bahlarının kugulu salkımlarını kaybediş...

Derelerin beyaz taşlarını yiyen sular!
Seslerin musikisi içinde yıkanan esmer oğlum, göğüslü kadınların altın harelî libaslarının ipekten gürültüsü..

Gizli zevklerle dolu cennetlerin rüyası..
Arzularımızın kervanlarla gittiği yer..
Mes'ut gecelerimin, meçhul sultanı.

(Bütün bunları da sana göndermek için yazıyorum; dahada yazacağım! Ah, Fakat; ne olurdu sana bahsetmek istediğim bütün bunların yalnız senin için düşünülmüş, ve yazılmış şeyler olduğunu bilmiş olsaydın! Bunu bilmiş olmam okadar isterdim ki.. Hiç birşeyi senden bu kadar arzıyla istediğime henüz şahit olmuş degilim!)

N. İlhan Berk

(Devamı var)

MANİSA TARİHİ ÜZERİNDE ETÜDLER

ALİBEY CAMİİ

III

YAZAN : İ. GÖKÇEN

1 — (Alibey camii) diye anılan bu mabed mimarî kıymeti itibariyle değilse de Manisadaki eski eserler sırasında kıdemi bakımından tetkike değer bir mevzudur.

Ulu camiin kuzey batısı rda (Karahisar) mahallesinde bir sathı mail üzerine yapılmıştır. Bu cami, hicri 821 ve milâdî 1427 tarihinde Osmanlı emirlerinden (Timurtaş paşa) nın oğlu Ali bey namına mesçit olarak inşa edilmiştir. Bu sebepten camie bugün ilk banisinin adına nisbetle "Alibey camii," denilmektedir.

Profesör B. İsmail Hakkı Uzunçarşılı "Kitabeler," ünvanlı tarihî eserinde bu cami münasebetile banisinden şöyle bahsediyor :

"Alibey, Osmanlı hükümdarlarından Çelebi Mehmed zamanında vukubulan "Şeyh Bedreddin Simavî isyanı esnasında Saruhan ve Aydın valiliğine tayin edilmiş ve Bedreddin halifesi Börklüce Mustafa üzerine sevkedilmişse de muvaffak olamıyarak güc belâ Manisaya kaçabilmiştir. Ali bey sonradan ikinci Murada vezir olmuş ve teka'ütlük hayatını Manisada geçirdiği sıralarda bu camii yaptırmıştır. Ali beyin babası Timurtaş paşa Bursada medfundur. Ali beyin dedesi Kara Ali Mudanya karşısındaki (Kalolimni) adasını zapt ve Osmanlı beyliğine ilhak etmiş ve bu ada sonradan Karaalının adına izafetle (Emir Ali) adını almıştır. Karaalının babası ilk Osmanlı hükümdarı Osman beyin silâh arkadaşı (Aygıt Alp) idi."

Camiin vakfiyesinde Ali beyin oğlu Çelebi

Ahmed beyden bahsediliyor ve bu zatın Ali beyden önce öldüğü anlaşıyor. Vakfiye hicri 819 yılının Şaban ayında tertip olunmuştur. Camiinin inşasına başlanıldığını gösteren 821 tarihi ile bu rakam arasında görülen fark her halde bir yanlışlıktan doğmuştur. Vakfiyenin aynı sene içinde tertip edildiğine dair Profesör B. İsmail Hakkı kitabında mevcut malûmat da bunu göstermektedir.

Evkaf dairesinde "Fıkra," şeklinde gördüğüm vakfiye kayıtlarına nazaran camie tahsis edilen gelir kaynakları şunlardır :

Civar köylerde bir takım bağlar, han önünde bezzaz dükkânı, Akköy denilen karyenin tamamı, Manisada bağ ve bahçeler...

Bunlardan hasıl olacak gelirin de nerelere sarfedileceği şöyle tasrih ediliyor :

Timurtaş beyin zaviyesine, bu zaviyeye gelen misafirlere ve muhtaçlara, bunlara hizmet eden insanlara sarfolunacaktır. Timurtaş beyin - o zaman paşa olmadığı anlaşıyor - zaviyesinin nerede bulunduğu da ayrı bir tetkik mevzuudur.

2 — Cami, yokuşta inşa edilmiştir. Şimale açılan bahçe kapısından girilince geniş bir avlu göze çarpar. Eskiden bu bahçede altı tane medrese odası olduğu anlaşıyor. Şimdi yıkılmıştır. Daha eskiden gene avlunun garbinde medrese odaları bulunmakta imiş. Camiinin sayfiyesine geniş ve iki taraflı taş merdivenlerden çıkılır. Sayfiye murabbaüşşekil tuğlalarla döşenmiştir.

Bunun çatısı ahşaptır ve büyük, kalın ağaç direk-
ler üzerine müstenittir. Çatıda tavan yoktur.
Burada camiin cümle kapısı ve iki tarafında
mütenazır küçük pencereler görünür. Kapının
başındaki taş kitabede sülüs kırması girift bir
yazı vardır :

Bu kitabenin tercümesi şudur :

"Bu camii ve imareti Timurtaş paşa oğlu Ali
bey 821 tarihinde vezirlikten tekaüde sevk edildiği
zaman yaptırmıştır. Torunu Haydar Çelebi tara-
fından bir kısmı ikmal edilerek ilk Cuma namaz
onun zamanında 975 tarihinde eda edilmiştir.
Ondan sonra kardeşi Cafer Çelebi tarafından
diğer bir kısmı tamamlanarak aynı zamanda
tamir ve termim edilmiş, mahfel, minber ve
minare, tahtanî, fevkanî sakaf müceddeden 978
de inşa olunmuştur ,,

Şu kitabeye göre Alibey camiinin önce basit
bir mescit şeklinde yapıldığı ve hattâ ikmal edi-
lemediği, sonradan cami şekline tahvil olunduğu
anlaşıyor. Bugün gördüğümüz minber, minare,
sayfiyenin çatısı epey zaman sonra yapılmış
şeylerdir.

3 — Kapıdan girilince mahfelin altından ge-
çilir. Camiinin içi müstatil şeklinde bir arsadır.
Yalnız bu müstatilin mihrabın bulunduğu orta
kısmı il riye çıkmış ayrıca murabba şeklinde bir
gölmedir. Bu kısmın ilk mescit olarak kullanıl-
dığı parça olduğu kolayca tahmin edilebilir. Ca-
miinin kubbesi yoktur, tavanı vardır. Yan duvar-
larda büyük kemerler görünür. Pencereler Türk
tarzı alçı ile bölünmüş muntazım şekilli camlar-
dan teşkil olunmuştur. Mihrabın iki tarafındaki
pencerelerin camları renkli ve kıymetlidir. Bu
camların altında cam içine sarı renkle işlenmiş
Türkçe iki mısra ve tarih imalleri olan (1164) ra-
kamı bulunmaktadır. Sade mihrabın kabartma

ANKARA

Doğarsa güneş seni görmek için doğuyor.
Sana nurdan bir çelenk örmek için doğuyor.
Ayağına kalbini sermek için doğuyor.

*

Sarsılmıyan bir inan taşıyorsun Ankara!
gözlerde, gönüllerde yaşıyorsun Ankara!

*

Tarih senin yanında bir küçük öykü oldu.
Sakarya dudağında sönmez bir türkü oldu.
Senin yolun acunda en büyük ülkü oldu.

*

Sarsılmıyan bir inan taşıyorsun Ankara!
Her Türkün bënliğinde yaşıyorsun Ankara!

N. Nafiz EDGÜER

tezyinatı, kenarlarını tahdid eden çiçek pervaz-
ları hoştur..

Camiin garp duvarında ve mezarlığa karşı
dış tarafta yerden iki metre kadar yükseklikte
kısmen sıva dışında bırakılmış mermerden bir
geyik veyahut öküz başı gördüm. Bu unsur Bi-
zans veyahut Romalılara ait bir heykel veyahut
kabartmadan alınmış olabilir. Esasen eski eser-
erde sütun, saçak, kaide, başlık vesaire gibi ya-
bancı malzeme mebzulen kullanılmıştır. Yalnız
böyle bir unsurun duvara belli olacak tarzda ne
maksatla konulduğu düşünülmeye değer.

I. GÖKÇEN



936 - 937 Ders yılı içinde öğretmen arkadaşlarımızdan Haydar Berköz tarafından Manisa kitap ev-
lerinde yapılan araştırmalarda, Manisa tarihi üzerine hazırladığı bu yazıyı memnuniyetle neşrediyoruz.

Bir öğretmenin kafasından ve kaleminden çıkması, her yerde her öğretmen arkadaşın kendi çevre-
sinde tarihine ve tarihi eserlerine karşı yapıp ortaya çıkarabileceği özlü eserlere örnek olması bakımın-
dan yüksek bir kıymet taşıdığı gibi, mahallin tarihi ve tarih eserleri üzerinde yapılmış iyi bir araş-
tırma ve incelemeğe dayanması için bir ilk adım olması bakımından da ayrıca bir kıymet taşımaktadır.

Manisa şehrinin ve ilinin tarihile tarihi eserlerini bize daha geniş ve daha derin bir çerçeve
içinde tanıtmak üzere Kültür Direktörümüz Rauf İnân'ın başkanlığı altında tarih, dil ve edebiyat
şubesi üyelerimizden müteşekkil bir heyet köklü bir hazırlıkla çalışmakta olduğunu sevinçle haber aldık.

Her iki teşebbüs Manisa tarihini aydınlatmakta ve bize tanımakta ileri bir yürüyüşün kuvvetli
bir adımı ve bir hamlesidir. Şimdiye kadar çok özlenen bu adımların ve bu hamlelerin adsız, arasız
devamını candan ve gönülden dilemekteyiz..

GEDİZ

MANİSA TARİHİ Üzerinde Araştırmalar

[1]

Manisanın kimler tarafından kurulduğu
kat i o'arak belli değildir. Bazı mü-
verrihlerin iddialarına göre şehri [Magnetes]
ismi verilen bir Türk kabilesi kurmuştur.

Bu günkü Manisa Vilâyeti hinterlandının
en eski ismi [Meonie] dir. İşte manyatlar bu
sahada oturanlarla beraber gelmişlerdi.

Milâttan önce kırkinci yüz yıla doğru
Orta Asyada coğrafi değişiklikler olmuş ve
bu sebep en Brakisefal ırka mensup olan
Türkler ana yurtlarından muhacerete mecbur
kalarak bir kısmı cenubu garbi yolu ile Ana-
doluya gelerek yerleşmişler, bir kolda Ege
havzasına yayılmıştı; bunlar Trako Firik-

lerden olan, Misyalılar, Lidyalılar, Meonyalılarıdır. Manyetlerin Misyalılardan bir zümre olduğu ileri sürülmektedir. Bunlar trova muharebesinde, trova hükümdarına yardım etmişler, ve bilâhare Giride geçmişler, ve oradan da tekrar Anadolu'ya dönerek evvelâ menderes nehri kenarındaki birinci Manisayı ve sonrada Sipil dağı kenarındaki ikinci Manisayı tesis etmişlerdir. Bu sebeplerdir ki bunlara aynı zamanda (Sipil manyetleri) ismi verilmektedir.

Etiler devrine ait tarihi malumatımız yoktur. Bu hususta lâzım geldiği kadar arkeolojik tetkikatın yapılmaması, ve Eti tarihinin henüz katıyetle bilinmemesi bu devri pek kararlıkta bırakmıştır. Yalnız ak pınar mevkiindeki figürün bu devirde yapıldığı ve onların bir ilâhesi olduğu son zamanlarda anlaşılmıştır.

Eski Manisa hakkında nisbeten kıymetli malumat Yunan mitolojisinde bulunmaktadır. Bunlar şehrin kuruluşunda amazon ismi verilen ve silâh taşıyan kadınların ki her halde eti kadınları olacak pek mühim bir rol oynadıklarının ve keza kiral tantal, kızınıyo-be oğlu brotenin de ismini zikrederler.

Homerin ilyadasında bahsettiği tana kalesinin ankazı, su sahriçleri, sandık kale civarında görünmektedir. Yunan kadim mitolojisinin bahsettiği bu efsane hakkında birinci kısımda malumat verilmiştir.

Apollonun öldürdüğü bildirilen niyobenin yedi çocuğunun mezarının yedi kızlardaki mezar olduğunu Profesör Bossert konferansında zikretmişti. Halbuki niyobenin çocuklarının hepside kız değildi. İçlerinde bir tanede erkek vardı. Yedi kızlardaki mezarların ise, isimlerinden de anlaşılacağı üzere hepside kızdır. Bu cihetten bu mezarların İslâm Türk devletlere ve kuvvetle muhtemeldir ki Selçukilere aittir. Türbenin inşa tarzıda noktai nazarımızı kuvvetlendirmektedir.

Keza [pozanyas] ın haber verdiği çay başındaki harap heykelinde, tantalin oğlu

[Brote] tarafından, talisiz kız kardeşi niyobe namına yapıldığı bilinen heykel olması çok muhtemeldir. Küçük Asya tarihi müellifi Şarl teksiye bu heykel ile ak pınardaki Eti heykelini birbirine karıştırmış, ve zamanından sonra gelen tarihçileri haklı olarak yanlış bir yola sevk etmiştir.

Manisanın Frikyalıları devrine ait malumatımızda azdır. Yalnız sipil dağında kayalar içindeki oyukların bu devirden kalma mezarlar olduğu söyleniyor.

M. E. 14 üncü asırda Manisa tamamen bir Yunan şehri olmuştur. Bu ırktan olan eoliler Manisayı zapt ettiler, ondan sonra burada Yunan kültürü başladı.

M. E. 12 inci yüz yılda Lidyalıların eline geçti. Heraklitler Manisayı müstahkem hale sokmuşlardı.

Heraklitlerin meşhur hükümdarı Kanda-valu bir isyan neticesinde ıskat eden Tira Prensi Giges şahin krallar sülâlesini teşkil edince Manisada bunların eline geçti. M. E. 665 Giges zamanında Manisa iktisadî hayat itibarile çok ilerlemişti. Efeştan başlayan transit yolu burayada uğrayarak ta ninovaya kadar uzanıyordu. Fakat bu ileri vaziyet uzun müddet devam etmedi. Traklar ve kimriler bir kasırga gibi Lidya üzerine saldırdılar, Asya İskitleri camiasına mensup olan kimriler muhariplikte amazonlar kadar kudret gösteren kadınlar ile beraber harbediyorlardı Anadolu'ya Kırım ve Trakya havalisinden geçmişler ve paflagonya - Kastomonu havavalisini kendilerine merkez yapmışlardı. Kimriler Frikyalıları mağlup ve intihara mecbur ettikten sonra Lidya üzerine yürüdüler. Giges Asurlulardan yardım istedi isede muvaffak olamadı, yalnız başına muharebeye mecbur kaldı; ve kimrileri mağlup etti. M. E. 660. fakat bilâhare Kimriler, başlarında kudretli kumandanları Toktamış olduğu halde Lidya üzerine bir intikam yürüyüşü yaptılar, ve Gigesi muharebe meydanında mağlup ve katlettiler. M. E. 652. bütün Lidya şehirleri, bu

arada Manisada şiddetli bir yağmaya uğradı. Bütün binalar yıkıldı.

Firikyada asurlularla vuku bulan bir muharebe de Toktamış'ın öldürülmesi Kimrilerin bozgunluğuna sebep oldu. M. E. 650 ve bundan on yedi sene sonra, son reisleri (Hoboş) unda Met Kırallı Madyo tarafından öldürülmesi felâketlerini mucip oldu.

M. E. 633 artık Anadolu'da barınamadılar, cenuba doğru çekilerek Mısır ve Suriye taraflarına gittiler. Bundan sonra Manisa tekrar sakin hayatına kavuştu. Alyat zamanında yavaş yavaş eski müterakki halini aldı, Kimrilerden kalan son bakiyelerden de temizlendi. Alyat tab'an cesur ve muharip idi. Metlerle yaptığı muharebelerde memleketini mağlubiyetten kurtardı. Gigesi aratmadı Alyat öldükten sonra yerine oğlu Krezüs geçti.

M. E. 561 - 546 Bunun zamanı Manisa için hakiki bir saadet devresidir. Şehiree bir çok yeni binalar yapılmış, ve iktisadî vaziyet çok ilerlemiştir. İlim ve medeniyetin terakkisi için ileri hamlelerle çalışan Krezüs, ordusunu ihmâl ediyordu. Bu sıralarda ise Keyhüsrev, Krezüsün kayın pederi Met kırallı Astiyağı öldürmüş, askeri kuvvetini fevkalade arttırmıştı. Krezüs Keyhüsrev aleyhine Mısır ve Babilde gizli ittifak muahedeleri yapmağa başladı. Keza İyon sitelerinide kendi tarafına çekmek için faaliyete başladı. Bunları haber alan kurus, kapadokyaya hareket etti. Ve orada kızıl ırmak (halis) nehrinin şarkında timbre (thymbree) ismi verilen mevkide Lidya ordusu ile yaptığı bir muharebeyi kazandı. Krezüs perişan bir halde memleketine çekilmeğe mecbur kaldı Sart kalesine kapandı. 14 gün kendisini kahramanca müdafaa etti. Fakat neticede muvaffak olamayarak esir oldı. İran askerleri bütün Lidya şehirlerine dağıldılar. Bu arada Manisada bir daha yağma ve yangın görerek şiddetli tahribata uğradı. M. E. 546...

Keyhüsrev esir ettiği Krezüsle birlikte ekbaten şehrine dönerken Lidyanın idaresini persli (Tabalus)a bırakmıştı. Fakat o gittikten sonra her tarafta isyanlar başladı. Asiler Tabalusu sardın akropolünde muhasara ederek öldürmek çarelerine baş vurdular. Bunun üzerine knrus tekrar Lidya üzerine yürüdü ve isyanı yatıştırdıktan sonra bütün Lidyalıları silâh taşımaktan men, yalnız bir gömlek yalnız kat ayakkabı; ile gezmelerini ve çocuklarında musikiden başka bir şey öğretmemelerini emretti. Bu arada Manisada bu cezaya uğradı. Manisa bundan sonra İranın Asya satraplığına tabi küçük bir şehir olarak görünür.

Met muharebeleri zamanında M. E. 449 500 İrana karşı isyan eden İyon siteleri arasına Manisada karıştı. Ve diğer sitelerle beraber teşkil ettiği ordu Daryüsün biraderi Sart satrabı artafenin [Artapherze] üzerine yürüdü. Sart şehrini zapt ve yaktılar. M. E. 493. Met muharebeleri zamanında Manisa İyon ve İran orduları arasında bocalamış ve epiyde tahribe uğramıştı.

Büyük İskenderin m. e. 336 - 323 Pers ordusuna karşı, Bandırma - gönen arasındaki granik çayı etrafında kazandığı granik muvaffakiyetinden sonra Manisa İskenderin eline geçmiştir. Bundan sonra şehirde gerek, helen kültürü başlamıştır. İskender Lidyadan ayrılacağı sıralarda halka, kendi kanunlarıyla idare olunmak hakkını vermiş bu arada Manisada esir olmaktan kurtulmuştu. İskenderin vefatı üzerine (M. E. 323 ağustos babil) kurduğu büyük imparatorluk parçalandı. Ve son İskender Egenin katlinden sonra M. E. 309 anti-gon kral unvanını aldı. Bunun zamanında Manisa tamamen idaresi altına girdi.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

HALKEVNİN ADI	DERGİNİN ADI	KAÇ GÜNDE bir ÇIKTIĞI
Adana	Görüşer	Aylık
Afyon	Taşınar	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elâziz	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk B'gisi	"
Giresun	Haberleri	"
Isparta	Aksu	"
İzmir	Ün	"
Konya	Fikirler	15 günde bir
Merzifon	Konya	Aylık
Milâs	Tagan	"
Muğla	Yeni Milâs	"
Niksar	Muğla	"
Trabzon	Ülker	"
Samsun	İnan	"
Sinop	19 Mayıs	"
Manisa	Dıranaz	"
	Gediz	"

HAZİRAN AYI İÇİNDE:
EVİMİZDEKİ ÇALIŞMALARIN ANA HATLARI

1 — Evimize Haziran ayı içinde 12,959 bayan 14,460 bay olmak üzere 32,410 yurtdaş gelmiştir. Kitapsarayımıza okuyucu olarak gelen 1245 yurtdaş bu sayının dışındadır.

2 — Kitapsaray Şubemiz açtığı okuma odalarına kitap, dergi ve gazeteleri münavebe usulünü takibederek muntazaman göndermiştir. Bu ay içinde yeniden Kitapodamıza 34 kitap ve 74 dergi gelmiştir. İzmir, İstanbul ve Ankarada çıkmakta bulunan bütün gündelik gazeteler alınmaktadır.

3 — Dil tarih edebiyat şubemiz muntazam çalışmalarına devam etmektedir. Manisanın tarihi ve tarihî eserleri üzerinde hazırlanan kitap incelemeleri ilerlemektedir.

Evimiz Başkanı Azmi Önakin tarafından [Türk bayrağı ve bayrağa saygı] ve [Çocuklarımız ve terbiyeleri] konularında iki, şehir mimarı B. Aziz tarafından [Şehircilik] konuları üzerinde üç radyo konferansı verilmiştir.

4 — Ar şubemizin mandolin ve keman kursları muntazaman devam etmektedir. Kurslara devam eden öğrenciler tarafından iki defa radyoda konser verilmiştir.

Bu şubemizin radyo faaliyetleri üzerindeki devamlı çalışmaları sevindirici bir durumda artmaktadır. Tesbit edilen radyo neşriyat programına uyularak her akşam müzik faaliyetleri yapılmaktadır.

5 — Gösterit şubemiz yaz münasebetile faaliyetini radyo fonik temsillere hasretmiştir. Himmetin oğlu, Kavga sonu, piyeslerinin birer perdesi radyo ile temsil edilmiştir. Yeni eserlerin temsili için sahne dekorları üzerinde hazırlık çalışmaları başlamıştır.

6 — Sosyal yardım şubemiz verimli çalışmalarına bu ayda da devam etmiştir.

Köycülük şubesinin tertip ettiği gezide bu şube üyeleri de iştirâk etmişler, ve mütehasşis üyeler tarafından köylerde hastalar tedavi edilmiş sağlık hakkında faydalı bilgiler edinmeleri için köylü kardeşlerimizle görüşmeler yapılmış ve götürülen ilaçlar tevzi edilmiştir. Şube yardım etmek suretile tahsillerini deruhte ettiği talebelerin sınavlarıyla ilgilenmiş ve sınıflarını iyi derecede geçen öğrenciler hakkında icabeden tedbirleri alarak önümüzdeki ders yılında da tahsillerine devam imkânlarını hazırlamıştır.

7 — Kurslar şubesi verimli faaliyetinin iyi sonuçlarına bu ay Oczaevindeki öğrencilere 14 ve diğer Ulus okullarındaki 57 öğrenciye (A) ve (B) şahadetnameleri vermek suretile kavuşmuştur.

Ayrıca üç mütehasşis öğretmen tarafından Evimizde açılan [Havadın korunma ve zehirli gazlar] kursundan 55 öğrenci kurs belgesi almağa muvaffak olmuşlardır.

8 — Köycülük şubemiz bu bir aylık çalışma müddeti içinde çok verimli faaliyetler göstermiştir. İki gün devam etmek üzere [Selihli, Allahdiyon,) mevkilerine diğer şube üyelerinin iştirâkile yüz kişilik bir gezi tertip edilmiş ve tesbit edilen program tamamen tatbik edilmek suretile gezi yapılmıştır. Bu gezi münasetile Turgutlu Selihli Halkevleri üyeleriyle tanışmalar yapılmış, Sartta tarihsel incelemelerde bulunulmuştur. Ayrıca Bozdağını ilimize mükemmel bir şöşe ile bağliyacık olan yol faaliyeti görülmüş Allahdiyen mevkiine çıkılarak istirahat edilmiştir.

Salihli kaplıcalarında gecelerini geçiren kabile buradan da faydalanmış ve büyük bir neşe içinde avdet edilmiştir. Köycülük şubesi ayrıca Muradiye ve Saruhanlı köylerini bu ay içinde iki köy gezisi yapmışlardır.

9 — Spor şubemizin verimli faaliyetleri devam etmektedir. Mevcut spor teşekkülleri maddî ve mânevî aralanarak komşu iller spor teşekkülleriyle spor temasları yapmaları imkânları yaratılmaktadır. Her Pazar ilimizde bir misafir spor kulübüyle spor temasları olmaktadır. Bu cümleden olarak Sakarya spor kulübü de Uşâğa gitmiş ve ora gençleriyle bir spor teması yaparak Halkevi sahnesinde Kavga Sonu piyesini temsil etmişlerdir. Atletizm müsabakaları hazırlıkları devam etmektedir.

Evimiz çamlığında inşaatı ikmâl edilen Voleybol, Basketbol, Tenis sahalarını muhtevî spor alanımız gençlerimizin çalışmalarına bırakılmıştır.

Her gün muntazam ekzersiz çalışmaları

yapılmaktadır.

Spor Şubemize bağlı Atlıspor ve Avaspor kolları verimli çalışmalarına devam etmekte ve her Pazar geziler yapmaktadırlar.

10 — Bu ay içinde Evimizde İzmir Halkevi Ar Şubesi üyeleri tarafından yüz tablodan ibaret bir Resim Sergisi açılmıştır. Sergi çevremizde büyük bir ilgi toplamış ve sergiyi 12,820 Bayan ve 11,043 Bay olmak üzere 23,863 Yurtdaş ziyaret etmiştir.

11 — Evimizde bu bir aylık müddet içinde başka kurumlara ait 21 toplantı 2 genel toplantı yapılmıştır. Gene bu bir ay içinde iki nişan töreni ve bir nikâh töreni yapılmıştır. Radyo ampilifikatör hoparlör tesisatımız tesbit edilen program tamamen tatbik edilmek suretile halkımıza çok faydalı çalışmalar yapmağa vesile vermektedir.

Her gün muntazaman günün mühim haberleri halka duyurulmakta. Geniş müzik faaliyetleri yapılmakta, konferans ve temsil verilmektedir.

